

5. Скворцова О. В. Кримінально-правова характеристика незаконної порубки лісу за кримінальним законодавством України (на підставі матеріалів практики автономної республіки Крим): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Сімферополь, 2007. 218 с.

6. Демидова Л. М. Проблеми кримінально-правової відповідальності за заподіяння майнової шкоди в Україні (майнова шкода як злочинний наслідок): теорія, закон, практика: монографія. Харків: Право, 2013. 752 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-179-4-40>

ПОНЯТТЯ ЛАТЕНТНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

Макаренко Н. А.

студентка V курсу

Інститут прокуратури та кримінальної юстиції

*Науковий керівник: **Ткачова О. В.***

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

м. Харків, Україна

Досліджуючи питання злочинності, завжди треба пам'ятати про такий її фактор як латентність. Незважаючи на численні спроби її зменшення, як шляхом наукових досліджень з метою розроблення нових методик подолання, змінами в законодавстві, так і практичними заходами правоохоронних органів, питання латентної злочинності на сьогодні залишається актуальним.

Латентна злочинність (від лат. *h̄avgr̄o* – прихований, невидимий) – частина злочинності, яка з різних причин не знаходить відображення у державному обліку вчинених злочинів і осіб, які їх вчинили [3].

Важливим статистичним показником в кримінологічній науці є рівень злочинності, проте за умови існування її у латентній формі видається складним оцінити її стан в цілому. Тому маємо ситуацію, коли офіційна статистика не відображає реальності: як в окремих регіонах, так і в державі в цілому. До того ж, латентна злочинність зменшує ступінь достовірності прогнозів щодо розвитку злочинності, підриває авторитет правоохоронних органів, перешкоджає реалізації принципу невідворотності відповідальності.

Варто зазначити, що латентна злочинність порушує вимоги закону, по суті, порушуються двічі. Вперше це робить злочинець, який посягає на охоронювані кримінальним законом блага; вдруге – коли державні органи не реагують на них відповідним чином. Як наслідок – проблема злочинності у свідомості населення посідає одне з перших місць [2, с. 75].

Традиційно, латентну злочинність поділяють на три групи: 1) природну, яка передбачає ситуацію, коли про вчинені злочини вірогідно знають лише самі правопорушники та причетні до цього особи; 2) штучну – виникає через небажання потерпілих, свідків та посадових осіб, які повинні протидіяти злочинності, сповіщати про вчинені злочини правоохоронні органи, давати правдиві свідчення тощо; 3) та пограничну (межову) – називають сукупність тих злочинів, учинення яких потерпілому невідомо, або факт їх учинення не сприймається чи не усвідомлюється потерпілим як злочин [1, с. 51].

Процесуальна латентність – кримінальні правопорушення, які стали відомі правоохоронним органам, але їх представник з різних міркувань не реєструє. Така латентна злочинність вважається найбільш шкідливою, адже особи, уповноважені на захист правопорядку та наділені обов'язками щодо реєстрації та розслідування факту вчинення кримінального правопорушення, не виконують свого призначення.

У літературі різняться думки експертів щодо визначення латентної частки злочинності. Деякі стверджують, що латентна злочинність у 6–10 разів більша, ніж та, що відома правоохоронним органам. Водночас інші наполягають, що показник не перевищує п'ятикратного розміру від офіційної статистики. Проте реальних даних про розміри латентної злочинності, в силу її особливостей, не має ніхто.

Враховуючи масштаби поширення латентної злочинності та сукупність негативних наслідків її існування, постає питання про шляхи її подолання. Існує чимало методів вирішення цієї проблеми. Умовно їх можна розділити на групи:

1. Заходи у сфері виховання громадян.

Правове виховання може здійснюватися державою, громадськими організаціями та окремими особами з метою підвищення рівня правової обізнаності, поваги до закону, аби дотримання правових норми стали особистим переконанням кожного.

2. Заходи в соціальній сфері.

Важливу роль на сьогодні грають громадські формування різноманітної спрямованості: юридичні консультації та правова допомога, психологічна підтримка, волонтерська діяльність. Це допомагає знизити рівень межової та штучної латентності, наприклад, шляхом заохочення

потерпілих звернутися до правоохоронних органів та в подальшому правової допомоги метою недопущення «процесуальної латентності».

Окремим інститутом в соціальній сфері вважаються засоби масової інформації та інтернет, роль яких важко переоцінити, бо більшість інформації населенню надають саме вони. ЗМІ не лише констатують про вчинення кримінальних правопорушень, а й виконують функцію підвищення правосвідомості громадян. Інформаційне поле не лише відображає настрої суспільства, а й формує їх. Саме тому діяльність ЗМІ є однією з форм боротьби з латентною злочинністю.

3. Заходи в правоохоронній сфері.

Головними функціями правоохоронних органів є своєчасне виявлення та розслідування кримінальних правопорушень, попередження їх вчинення. В першу чергу службові особи мають неухильно дотримуватися закону, що суттєво знизить «процесуальну» (штучну) латентність, сформує у населення необхідний рівень довіри до правоохоронних органів, забезпечить найрезультативніший механізм протидії злочинності – принцип неминучості покарання.

4. Заходи в нормотворчій сфері.

Постійне вдосконалення законодавства шляхом прийняття нових та скасування неактуальних норм права (посилення відповідальності, декриміналізація діянь, захист потерпілих та свідків, поліпшення процедури досудового розслідування та судового розгляду).

Це невичерпний перелік заходів та способів подолання латентної злочинності, проте незважаючи на їх різноманітність таку боротьбу навряд чи можна назвати вдалою.

Підсумовуючи вище сказане, можна зазначити, що латентна злочинність є вкрай негативним явищем, яке сприяє поширенню злочинності та згубно впливає на правопорядок в державі. Існує значна кількість методів, які у разі одночасного застосування зможуть подолати латентну злочинність, або хоча б зменшити її кількісний показник, а тому треба продовжувати працювати в цьому напрямку.

Література:

1. Кримінологія. (Загальна частина): Підручник / Кол. авторів: Блага А.Б., Богатирьов І.Г., Давиденко Л.М. та ін.; за заг. ред. О.М. Бандурки. Харків: Вид-во ХНУВС, 2010. 280 с.

2. Оболенцев В. Ф. Латентна злочинність: проблеми теорії та практики попередження : монографія. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Х. : Вид. ФОП Віленський Л. М., 2012. 119 с.

3. Юридична енциклопедія : в 6 т. Т. 3 / за ред. Ю. С. Шемшученко. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія», 2001. 789 с.